

JURNAL

ПЕNTPȢ PESПÎNDIPEA ШТIИNЦЕЛОР NATȢPAЛЕ ШI ESAKTE,

în toate класеле.

Pediџeatȣ

de

Профesop Doktop Іȣлiȣ Барaш.

№ 28.	(Anȣл intiiȣ)	Бȣкȣрештĭ.	Іȣлiе 22, 1856.

ȢРАГАNЕЛЕ.

Артiколȣл I.

Noĭ ворбimȣ de крiвъцȣ шi de алte вintȣpĭ tapĭ, шi zічem къ sȣntȣ ȣparane; dap întp'adевърȣ пȣ natpia noastpъ, нічĭ Еȣропа пȣ е патpia ȣраганелор. Nȣ din ведере, чi din аȣzipe кȣпоаштеmȣ пȣтереа pedȣtaбiлъ а ачестopȣ fenomene але natȣpeĭ, каре se аpътȣ în naptea nopdiкъ а mъpiĭ Atлantiче, saȣ în mapea Indiкъ, saȣ în mapea Kinezъ. Dap пȣ пȣmaĭ ачесте fenomene mapĭ în sine sȣntȣ intepesante пentpȣ noĭ, чi шi stȣdiiле оаmeniлopȣ în panoptȣ кȣ ачестеа, шi pesȣлtateле ла каре штiinџа а ажȣnsȣ dȣпъ о черчетаре neîntpeрȣптъ de 30 de anĭ sȣntȣ foapte intepesante, шi înкъ d'o mape imnoptanџъ практiкъ.

Че este ȣн ȣраганȣ?

Ȣnȣ ȣраганȣ este о mішкаре foapte iȣte а аерȣлȣĭ; ачеаstъ mішкаре ажȣnџе кîte о datъ ла о пȣтере estpaopdinapъ шi пекредiбiлъ. Eatъ чева esemпле: Џенералȣл Baudrant повестеште d'ȣnȣ ȣраганȣ че s'а întîmплatȣ ла 26 Іȣлiе din anȣл 1825 în insȣлеле Basseterre шi Guadaloupe, къ а asȣpiлitȣ tpeĭ tȣпȣpĭ din чеlе maĭ mapĭ (кȣ гiȣлеле de 24 fȣnџĭ), шi к'а арȣnкatȣ о skîndȣpъ гроаsъ d'о лȣnџime de 37 пічioape шi

d'o лъџime de 9 пічіоаре кȣ о пȣtере аша de estpaordinapъ, în kîtȣ în sборȣлȣ еї, skîndȣра а пътрȣнсȣ ȣнȣ арборȣ палміерȣ че авеа о грosime de 16 пічіоаре! Ȣнȣ asemenea evenimentȣ s'a întîmплatȣ ші ла 2 Авгȣstȣ 1837 пе insȣлеле Antille. Ла 4 оре dȣпе amiazї, кънitанȣлȣ de портȣ de ла Portorico а анȣнџatȣ кънitанілорȣ de коръбії каре se aфлаȣ аколо, къ tребȣе съ se прегътеаскъ пентрȣ ȣнȣ ȣраганȣ mape; însъ toate прегътipіле лорȣ аȣ fostȣ în zadapȣ. Din 33 de коръбії каре аȣ fostȣ în портȣ, нічї ȣна н'а skъпatȣ; în орашȣлȣ St. Bartholomé апроапе de портȣ, ачеstȣ ȣраганȣ а pestȣрнatȣ 250 de kase; dap înkъ maї tepiбілȣ ачеstȣ ȣраганȣ 'шї а арътatȣ fȣpia лȣї în орашȣлȣ St. Thomas; къчї аколо рȣіne de 36 de коръбії astȣпаȣ intрареа портȣлȣї, ші аічї вîntȣлȣ а asвîрлitȣ tȣнȣрї кȣ гіѕлеле de 24 de fȣнџї, а dърътatȣ ші о парте din fортереџе ка кȣтȣ арȣ fi fostȣ вomбардатъ. О касъ mape in ачеstȣ орашȣ а fostȣ despъdъчinatъ din temeлie, ші вîntȣлȣ а пȣртat'о dpentȣ ші а пȣs'о іаръшї dpentȣ în mizлокȣлȣ ȣнеї піеџе; dap алte kase mapї аȣ fostȣ asвîрлite ші pestȣрнate кȣ акоперішеле în жосȣ.

О deskpiepe foapte intepesantъ de ȣнȣ ȣраганȣ mape не dъ колонелȣлȣ Reid, гȣвернаторȣлȣ din Bermudas. Napaџiȣнеа лȣї копрinde impresiȣніле віі ші проаспеtе але ачеstȣї evenimentȣ mape, че неgрешitȣ а лъsat'о în inima тȣtȣлорȣ каре аȣ asistatȣ ла ачеstȣ speктаколȣ tepiбілȣ, adekъ ла ȣнеле din челе maї fȣpioase ȣрагане че s'аȣ арътatȣ în insȣла Barbados ла 10 ші 11 Авгȣstȣ din анȣлȣ 1831. Eatъ къ копіеmȣ întpeагъ napaџiȣнеа колонелȣлȣї Reid:

„Ла 7 оре seapa, ziче елȣ: черȣлȣ ера seninȣ ші аерȣлȣ лiniштitȣ, însъ ачеаstъ лiniштe н'а џinȣtȣ maї mȣлtȣ de kîtȣ пînъ ла 9 оре seapa, kîndȣ atȣнчї а înчепȣtȣ съ sȣfле ȣнȣ вîntȣ despre нордȣ. Ла $9\frac{1}{2}$ оре s'аȣ арътatȣ fȣлџере în depъртаре ла opizontȣ кътре Nopdȣ-Ostȣ ші Nopdȣ-Bestȣ, sȣfлърї întpepȣnte de вîntȣ amestекate кȣ о плоае търȣнtъ s'аȣ ȣрmatȣ пînъ ла mezȣлȣ нопџії, în timпȣлȣ ачеsta tepmometpȣлȣ а къзȣtȣ ла 23⁰ R. Dȣпе mezȣлȣ нопџії ȣнȣ speктаколȣ грандіоsȣ s'a пресentatȣ локȣitopiлорȣ din Barbados. Черȣлȣ пъреа къ ера ȣнȣ fокȣ de лȣmina fȣлџерелорȣ neîntpepȣnte, ші ȣнȣ ȣраганȣ fȣpioсȣ а înчепȣtȣ съ sȣfле de ла Nopdȣ ші Nopdȣ-Ostȣ. Dap ла о оръ dȣпе mezȣлȣ нопџії ȣраганȣлȣ а skimбatȣ dipekџiȣнеа sa de ла Nopdȣ Ostȣ кътре Nopdȣ-Bestȣ; totȣ d'o datъ ші fȣpia лȣї а креskȣtȣ ла ȣнȣ градȣ maї mape. În timпȣлȣ ачеsta реџiȣніле sȣперіоаре але аерȣлȣї ераȣ neînvelatȣ înвелite în fокȣ. Dap ла 2 оре de dimineaџъ, ȣрлеtȣлȣ вîntȣлȣї а ажȣнсȣ ла ȣнȣ градȣ în kîtȣ нȣ поаte чinе-ва съ'лȣ deskpie. Леїtenantȣ-колонелȣ Nickle, komandantȣлȣ реџimentȣлȣ алȣ 36-леа, а stътȣtȣ sȣв аркȣлȣ ȣнеї fepestpe în katȣлȣ de жосȣ, ші ȣрлеtȣлȣ ȣраганȣлȣї а fostȣ аша de mape în kîtȣ н'а aȣzitȣ къ вîntȣлȣ а datȣ жосȣ акоперішȣлȣ ачеї kase! Ла 3 оре fȣpia вîntȣлȣї s'a îmпȣџinatȣ чева, însъ din timпȣ în timпȣ venea sвȣкnitȣрї (isвȣкnipї) tapї але вîntȣлȣї, atȣнчї fȣлџереле înчetaserъ, ші о оsкȣpitate de sперіatȣ акопереа opizontȣлȣ.

Съ'шї imaџine чine-ва акȣmȣ, ziче Reid, sчena ȣрmътоаре: „În mizлокȣлȣ ачеstеї оskȣpitъџї adînчї, къndȣ din sȣsȣлȣ аерȣлȣї пъреа къ къdea din черȣ meteope înfокate, ȣнеле fiindȣ foapte mapї ші авîndȣ fopme potȣnde, ромшії ка fокȣлȣ, ші kîndȣ аȣ ажȣнсȣ жосȣ кȣ о іȣџеалъ estpaordinapъ, лȣmina лорȣ s'a fъкȣtȣ алвъ кȣ о лȣчіре евлȣisantъ прііmindȣ о fopmъ елiпtiкъ, ші desfъкîndȣse s'a înfъџiшatȣ ка арџintȣлȣ stрълȣчitopȣ ші fлȣidȣ, saȣ съ zikȣ maї вine, ка рîȣріле лimпezї de арџintȣлȣ віȣ. Вîntȣлȣ s'a mȣiatȣ dȣпе ачеste апаріџiȣнї, sgomotȣлȣ челȣ tape алȣ ȣраганȣлȣї s'a skimбatȣ întр'о mȣрmȣіре реdȣtaбілъ ші majestȣoasъ, ші fȣлџеріле каре, пînъ ла mezȣлȣ нопџії stрълȣчеаȣ opizontȣлȣ, лȣчindȣ în zirzaкȣ, акȣmȣ 'шї аȣ îndoitȣ пȣtереа лорȣ кȣ о aktiвitate mipaкȣлоасъ ші ка monstpe înfокate sвȣраȣ кȣ о іȣџеалъ некопринsъ кȣ mintea întpe нȣорї ші пъmîntȣ, нȣорї пъреаȣ къ se skimбaserъ întр'о batpъ înfокатъ каре înвîptea kaseле ші tpimetea кътре пъmîntȣ арȣнкътȣрї de флакъре, пе каре пъmîntȣлȣ авіа atinsȣ de еле, ле înапоіа îndatъ кȣ о пȣtере îndoitъ кътре черȣ. Ȣнȣ minȣtȣ dȣпе ачеsiȣ speктаколȣ îngpozitopȣ, ȣнȣ ȣраганȣ нȣоȣ а înчепȣtȣ съ sȣfле de кътре Bestȣ кȣ о fȣpie tepiбілъ, dърътîndȣ totȣ че гъsea în dрȣmȣлȣ съȣ, kaseле челе maї temeїniче s'аȣ клътitȣ din temeліiле лорȣ, ші кеаръ

sȣпрафаца пъмîntȣлȣï s'a кȣtremȣratȣ! Ȣрлеtȣлȣ ачеstȣï ȣраганȣ а fostȣ atîtȣ de маре, шi sгомоtȣлȣ терiбiлȣ алȣ каселорȣ рестȣрнate, de sȣte de miï de къръмizï къzîndȣ жосȣ; în sfîршitȣ паркъ о лȣме întреагъ кădеа în рȣiне; toate ачесте sгомоте інфернале пе пъмîntȣ, аȣ fostȣ аша de ковîршitоаре în kîtȣ нȣ s'a аȣzitȣ нiмiкȣ din iзбȣкнitȣреле терiбiле але тȣнетȣлȣï каре а ȣрлатȣ în черȣ. Чiне н'а възȣтȣ ачеаsta, нȣ поаte съ аïбъ о idee despre ачеstȣ евенiмentȣ!

Ла 5 оре dimineaца, ȣраганȣлȣ s'a лiнiштitȣ pentрȣ kîte-ва minȣte, шi tокмаï atȣнчï а нȣtȣtȣ чiне-ва а аȣzi miï de кърътizï къzîndȣ ȣна дȣпе алtа din аерȣ ȣnde аȣ fostȣ цiнȣte kîtȣ-ва timпȣ прiн пȣтереа ȣраганȣлȣï, шi atȣнчï s'а пърȣtȣ къ паркъ плоъ кȣ кърътizï! Ла 9 оре, револȣцiȣнеа елементаръ s'a съвîршitȣ шi s'a фъкȣtȣ din ноȣ timпȣлȣ фрȣмосȣ, atȣнчï tокмаï, ziче Reid, амȣ кȣtezatȣ а еши афаръ. Спектаколȣлȣ че s'a înфъцiматȣ акȣмȣ înaintea окiлорȣ меï, а fostȣ kîtȣ se поаte de грандiосȣ шi de сȣблiмȣ. Портȣлȣ шi о маре întindере а мърiï аȣ fostȣ акоперite кȣ нȣмероасе рȣiне, de акоперiшȣрiле каселорȣ арȣнкаte пînъ аколо, d'о мȣлцiме de коръбiï sпарte шi de нenȣмероасе кȣtiï, saчï шi бȣтоае de мърфȣрï каре аȣ ешitȣ орï din коръбiiле sпарте, saȣ къ ȣраганȣлȣ дȣпе че а дърȣматȣ маgaziile дȣпе ла малȣ, а арȣнкаtȣ denарте мърфȣрiле лор. Нȣмаï доъ коръбiï а ръмасȣ stîndȣ дрентȣ, пе kîndȣ toate челе-л-алте ераȣ орï кȣлкате ла о парте, saȣ рȣстȣрнате кȣ totȣлъ. Sȣindȣмъ пе вîрфȣлȣ tȣрнȣлȣï Катедралеï, каре а скъпатȣ de дърънънаре, шi ȣîtîndȣмъ жосȣ, амȣ възȣтȣ ȣнȣ орiзонтȣ imensȣ плiнȣ de рȣiне. Ȣнȣ орашȣ че ера а сеаръ în флоареа sa чеа маï фрȣмоасъ, акȣмȣ devenise о десертъ înгрозitоаре, фъръ нiчï о ȣрмъ de ордiнȣ, нiчï кеаръ de вегетацiȣне, къчï пȣцiнï арборï грошï каре маï ръмъсесеръ în пiчоаре, аȣ пердȣtȣ toate рамȣрiле кȣ фрȣнзеле лорȣ; кеаръ пъмîнтȣлȣ ера негрȣ ка пîрлitȣ de фокȣ. Ȣнȣ fenоменȣ кȣрiосȣ каре а însoцitȣ ачеstȣ ȣраганȣ ера, къ апа плоiï че а къзȣtȣ în toatъ ачеастъ ноапте терiбiлъ ера съратъ; пе ȣрмъ 'мï амȣ есплiкатȣ *ачеstȣ fenоменȣ*, *адекъ:* ȣраганȣлȣ терiбiлȣ а рiдiкатȣ în ȣнеле локȣрï таlазȣрiле мърiï пînъ ла о înълцiме de 70 пiчоаре, шi de аколо ле-а пȣртатȣ în аерȣ шi ле-а арȣнкатȣ denарте în форма ȣнеï плоï. În локȣрï de о denъртаре de kîte-ва mile аȣ мȣрitȣ тоцi пештiï din каȣза апеï съраte de маре, каре ȣраганȣлȣ а върсаtȣ аколо."

În пресенца ȣнеï лȣпте de елементе аша de терiбiле, пȣтереа оменеаскъ негрешitȣ къ нȣ поаte съ факъ нiмiкȣ.

Дар еатъ шi алте есемпле: Ла 10 Октомбрiе din анȣлȣ 1780 ȣнȣ ȣраганȣ терiбiлȣ s'a înфȣрiатȣ пе insȣлеле Мартiнiче, а оморîтȣ 9000 de оаменï, нȣмаï în орашȣлȣ St. Pierre (пе ачесте insȣле) ȣраганȣлȣ а оморîтȣ 1000 de оаменï шi н'а лъсатȣ нiчï о касъ недърîматъ; аколо а ȣркатȣ шi таlазȣрiле мърiï пînъ ла о înълцiме de мȣлте пiчоаре, каре tîрîndȣse пе ȣскатȣ, а înгiцitȣ înтр'ȣнȣ minȣtȣ 150 de касе кȣ локȣiторiï лорȣ че s'аȣ афлатȣ пе малȣлȣ мърiï. În орашȣлȣ Fort-Royal s'a дърȣматȣ atȣнчï бiserика чеа маï маре (Kathedrala), 7 алте бiserичï, 1400 de касе шi спiталȣлȣ кȣ 1600 de болнавï. În St. Lucia ȣnde ȣраганȣлȣ а оморîтȣ 6000 de оаменï, а асвîрлitȣ шi о корабiе маре sȣsȣ în аерȣ шi а арȣнкат'о кȣ о пȣтере тerebiлъ кътре спiталȣ în kîtȣ л'а дърȣматȣ. În орашȣлȣ St. Vincent а ръмасȣ din 600 de касе нȣмаï 14. Пе insȣлеле Leevand ȣраганȣлȣ а sпартȣ zidȣрï d'о гросiме de 3 пiчоаре шi а арȣнкатȣ глоанце de 12 фȣнцi ла о denъртаре de 420 пiчоаре. Dintр'о флотiлъ кȣ 5000 soлдацï францезï каре s'аȣ афлатȣ atȣнчï în коръбiï, аȣ ръмасȣ нȣмаï 6 коръбiï кȣ kîte 50 de soлдацï вiï, челе-л-алте коръбiï кȣ екiпажȣлȣ лорȣ s'аȣ фъкȣtȣ невъзȣте.

Евенiменте în аерȣ, аналоче кȣ челе нȣмiте че s'аȣ întîмплатȣ în insȣлеле Континентȣлȣï ноȣ, есiстȣ шi în ȣнеле din цeрiле тропiкале але Континетȣлȣï векiȣ. S. e. ȣраганеле каре s'арътȣ kîte о датъ пе mареа Кiнезъ (ле нȣмескȣ аколо Trifune), нȣ sȣнтȣ маï пȣцiнȣ редȣтабiле. Întре алтеле вомȣ чiта нарацiȣнеа лȣï Meyen d'ȣнȣ ȣраганȣ каре s'a ivitȣ ла 6 Октомбрiе 1831 în провiнцiiле мърцiнаше але Кiнеï шi а оморîтȣ în timпȣ de 4 оре, 20,000 de оаменï.

(Ва ȣрма).

ПЛАNТА CACTUS ÎN ПАТРІА ЕЇ.

Statȣa, тъкарȣ чea maĭ бpiliantъ, пepde пapтea чea maĭ фpȣmoasъ a efeктȣлȣĭ съȣ, кîndȣ a fostȣ mȣtatъ din локȣлȣ eĭ opiџinapȣ, кîndȣ пȣmaĭ аpe чepȣлȣ nічĭ soapeлe eĭ, neisaџiȣлȣ шi toate împeжȣpъpiлe în mizлокȣл кърopa aчeastъ пpoдȣкџiȣne aptistiкъ stpълȣчea кȣ efeктȣлȣ eĭ чeлȣ maĭ admipaбiлȣ. Astȣ-fелȣ se ȣpmeazъ шi кȣ fлоpiлe фpȣmoase esotiче кapе лe кȣлtiвъmȣ noĭ локȣitopiĭ кліmeлopȣ tempepate în гpъdinĭ de iapna (serres): kîtȣ de фpȣmoasъ съ fie fopma лopȣ, kîtȣ de бpiliantъ колоapea лopȣ, totȣ пȣ potȣ ла noĭ în stpimtoape ȣnde лe џinemȣ, кa съ desвoaлte efeктeлe лopȣ întpeџĭ шi admipaбiлe пpeкȣmȣ fакȣ în natpia лopȣ кîndȣ кpeскȣ sȣвtȣ чepȣлȣ лiбepȣ, înконџiȣpate d'o natȣpъ гpandioasъ шi înкîntътoape.

Aчeasta кapе amȣ zisȣ съ apatъ ла toate плантeлe esotiче, dap maĭ naptiкȣлapȣ ла плантeлe din familia пȣmitъ Cactus, кapе în natpia лopȣ se apъtȣ кȣ împeџiȣpъpĭ кȣ totȣлȣ naptiкȣлape, шi sokotimȣ къ лeкtopiĭ nostpi вopȣ fi mȣлџȣmiџĭ a ne ȣpma în кълъtopia че вomȣ fаче кȣ dînшiĭ în natpia Cactuluĭ.

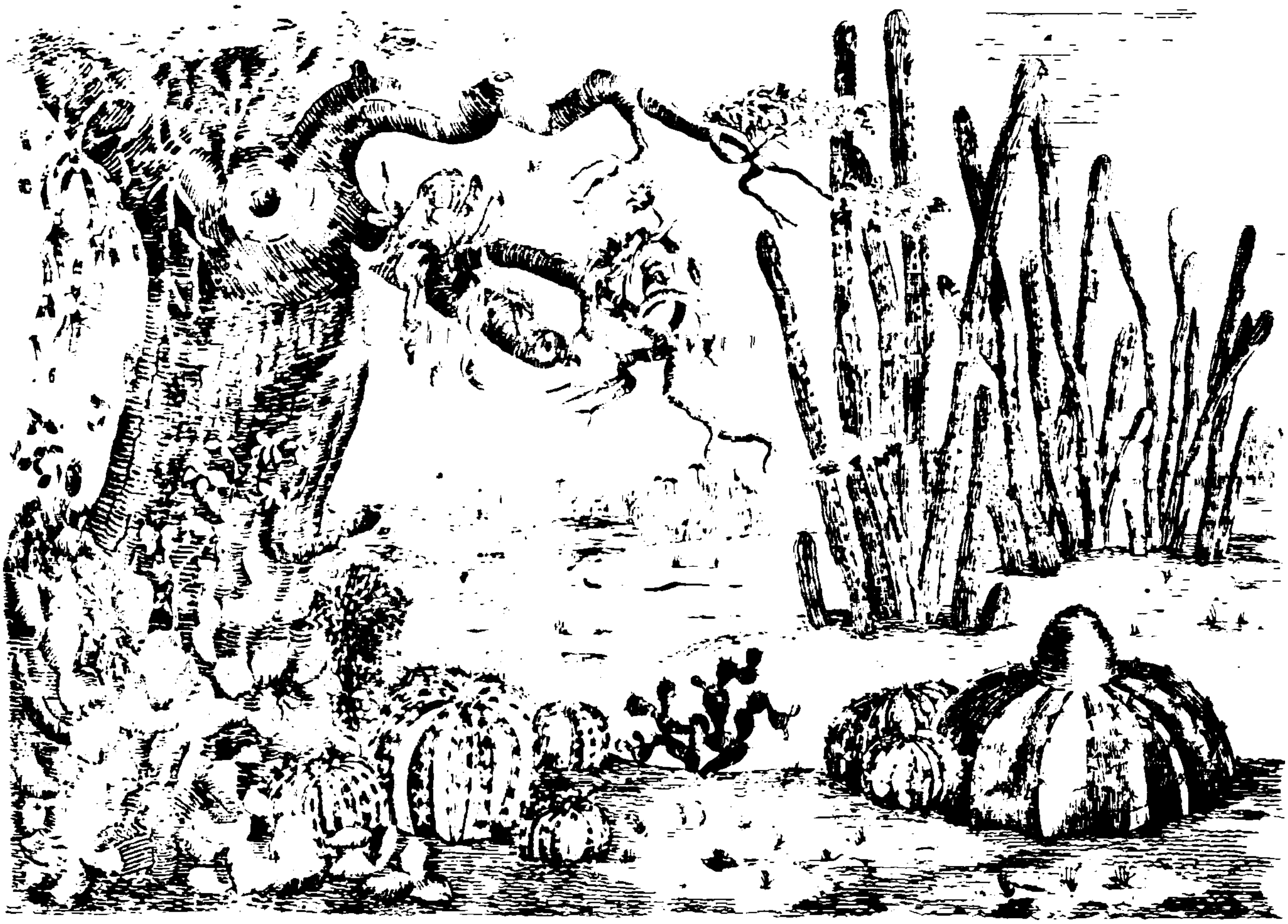
Пatpia Cactuluĭ e mъpџinitъ. Nȣmaĭ în џepiлe кълdȣpoase aлe Ameрічeĭ întpe 40° л. B. шi 30° л. M. este natpia лȣĭ. În aчeste peџiȣne d'o întindepe de 70° лъџime, гъsimȣ o пpoвinџie пȣmitъ Noъ-Meкsiкo, кapе se sȣe пînъ ла 5000 пічoape neste гoлfȣлȣ de Meкsiкo шi кapе ажȣnџe ла Santa-fè, ла o înълџime de кeap 7000 пічoape neste mape; aчeastъ пpoвinџie este maĭ кȣ seamъ natpia cactuluĭ. Aiчĭ în mizлокȣлȣ ȣпȣĭ neisaџiȣ opnatȣ de пъdȣpĭ de feлȣpimĭ de sneџe фpȣmoase de ninĭ saȣ moлiftĭ, aiчĭ гъsiшȣ o богъџie mape de difepite fopme de Cactus. Aiчĭ ni se пpezinte ȣnȣ Cactus de mъpimea ȣпȣĭ apбopȣ de 5 шi кeapȣ de 10 пічoape (Opuntia arborescens Engelm). Eлȣ este pemapкaбiлȣ пpin împeџiȣpapea къ pamȣpeлe saлe sîntȣ totȣ de ȣna ȣskate тъкарȣ kîtȣ de вepde шi de фpaџedȣ съ fie tpȣnкiȣлȣ. Кȣ kîtȣ înaintъmȣ maĭ mȣлtȣ кътpe Noъ-Meкsiкo, кȣ atîtȣ ni se înfъџiшeazъ fopme пȣoe кapе se пȣnȣ în локȣлȣ чeлopȣ вeкĭ, шi aчestea fакȣ локȣ iapъшĭ aлtopa maĭ ne ȣpmъ. Aпoĭ este pemapкaбiлȣ къ ȣneлe sneџe, s. e. Mammilaria Schiedeana Ehrenbergii se aflъ акoлo în natpia лopȣ în maĭ пȣџine къtъџimĭ de kîtȣ se aflъ în Eȣpoпa în гpъdinĭ кȣлtiвate пpin apte, ne кîndȣ totȣ d'aȣna гъsimȣ плантeлe în къtъџimĭ maĭ mapĭ în natpia лopȣ de kîtȣ în локȣpi ȣnde sîntȣ кȣлtiвate пpin apte.

Кîndȣ amȣ ажȣnsȣ în кълъtopia noastpъ ȣpmîndȣ pîȣлȣ Rio-grande пînъ ла desepta пȣmitъ Iordano dil Muerto, ла хotapeлe statȣлȣĭ Texas, atȣnчĭ кȣ o sȣpпpizъ mape вedemȣ nentpȣ întîiaшĭ datъ Cactul џigantiкȣ пȣmitȣ Echinocactus Wislizenii Engelm, aлȣ кърȣia tpȣnкiȣ ape o înълџime de 2—4 пічoape шi ажȣnџe kîte o datъ ла o гpositme monstpȣoasъ de шante пічoape în чipконfepinџъ. Dap шi sneџa пȣmitъ Cactus Tuna L. a кърȣia pъdъчinъ este întpeбȣinџatъ în Meкsiкo кa o pemedie, шi aлe кърȣia фpȣкte fopmeazъ акoлo ȣнȣ aptiкoлȣ de mîнкape, se apatъ aiчĭ în чea din ȣpmъ opъ în soџietate кȣ плantа кȣpioasъ пȣmitъ Agava americana кapе eapȣ кpeшte пȣmaĭ акoлo în Amepiка, шi despre кapе вomȣ вopбi aлtъ datъ. Aкȣmȣ amȣ ажȣnsȣ ла Chihuahua ȣnde ne aflъmȣ ne вaлȣpĭ adînчĭ în mizлокȣлȣ mȣnџiлopȣ џiganiiчĭ de o înълџime de 6000 пînъ ла 7000 пічoape. Aiчĭ d'o datъ вedemȣ o mȣлџime de sneџe diвepse de Cactus foapte pape шi foapte кȣpioase. O mȣлџime de sneџe de Cactus, de Ecchinocactus, de Opuntia, de Ecchinocereus шi de Mamillaria, ȣna maĭ кȣpioasъ de kîtȣ aлta, ȣna aвîndȣ o fopmъ maĭ бizapъ шi maĭ neкomȣnъ плантeлopȣ de kîtȣ aлta. Aiчĭ este adeвъpata natpie a плантeĭ Cactus. Aiчĭ este локȣлȣ пpiвiлiџiatȣ ȣnde Natȣpa a aлesȣ nentpȣ a кpea aчeste плантe бizape шi nenȣmepoase în difepinџa sneџeлopȣ лopȣ.

Întp'adeвъpȣ, Natȣpa n'a пȣtȣtȣ съ гъseaskъ o кліmъ maĭ конвenaбiлъ nentpȣ difepite fopme de Cactus, de к Meкsiкo. Къчi papȣ se гъseшte o џapъ maĭ богатъ în вapaџiȣniлe fopmeлopȣ de mȣnte, în вapiaџiȣniлe tъpîmȣpiлepȣ кa шi în вapiaџiȣniлe кліmatiче кa Meкsiкo. Meкsiкaniĭ кeapȣ împaptȣ џapa лopȣ în 3 peџiȣnĭ diвepse: чea dintîiȣ пȣmitъ Terra Caliente (џapa

калдъ) копріnde въіле meksikane пînъ ла о înпълціme de 3000 пічоаре, ȣnde sȣntȣ пъдȣрї de stejarȣ, авîndȣ о temпeratȣръ de mizлокȣ de 12^0 пînъ ла 32^0 R. Акоко е реціȣne ші de планta de бȣmбакȣ, de Indiro, de tpestie de zaxapȣ, de kafea ші d'о mȣлціme de фрȣkte tponiкале. Реціȣneа а doa e нȣmitъ Terra template (цара temпeratъ) каре ажȣnце de ла реціȣneа de пъдȣрї de stejapї пînъ ла чеа de пinȣ (molifte), adeкъ de о înълціme de 3000 пînъ ла sȣma de 8000 пічоаре, авîndȣ о temпeratȣръ de mizлокȣ de 8^0 пînъ ла 24^0 R. ші în ачеste реціȣnї креsкȣ înкъ фрȣkteле tponiче. Dap реціȣneа а tpeia нȣmitъ Terra Fria (цара рече) se întinde din реціȣneа пъдȣрілорȣ de пinȣ пînъ ла реціȣneа zeпezii eternе, adeкъ de ла înълціmea de 8000 пînъ ла înълціmea de 14,000 пічоаре neste nівелȣлȣ mърії. авîndȣ вара о temпeratȣръ de 12^0 R. Аколо клima seamънъ кȣ чеа din Еȣропа, аколо реȣшеште кȣлtȣра чеpеалелорȣ, а поamелорȣ din Еȣропа, а kaptoфілорȣ, апоі маі toate флоріле каре ле гъsimȣ în кîmпȣріле Еȣропеі, se арътȣ ші аколо.

În toate ачеste реціȣnї se афлȣ плаnte de Cactus. Ȣнеле dintр'înseле se sȣе пînъ ла înълціmea de 11,000 пічоаре, ȣnde ръmîne кеарȣ toatъ iарна în флоріле лорȣ. Маі кȣ seamъ ȣнеле Mammillaria sȣntȣ în ачеstȣ казȣ. Воіажорії лаȣдȣ, маі în партiкȣларȣ, апаріціȣneа ачеstорȣ плаnte ка ȣnȣ орnamentȣ mape алȣ пеіsаціȣлȣі.



Пе stînга фігȣрії пе трȣnкіȣлȣ арборȣлȣї Opuntia, în dosȣлȣ лȣї Perkesia, în stînга арборȣлȣї е атîрнатȣ Rhipsalia, dap în dpeanta se афлъ Epiphylum, în dpentȣлȣ пічорȣлȣі арборȣлȣі Echinocactus ші îndъpъtȣлȣ лȣї Mammilaria, пе kîndȣ Melocactus окȣпъ фрȣntea фігȣреі; în dosȣлȣ лȣї вedemȣ stîлпі de Cereus, ші în dosȣлȣ лȣї пъдȣрї eterne de Palmiere.

Еатъ че не ziче Еренберг în рапортȣлȣ ачеsta întр'ȣnȣ лimбаціȣ фрȣmosȣ ші поеtiкȣ: Ла stînчї негре saȣ албе, лîнгъ пръпъstії ші mȣнції репезї ка zidȣріле ціганtiче, аколо în mizлокȣлȣ ȣнȣї пеіsаціȣ d'ȣnȣ карактерȣ грandiosȣ ші sъл-

batikȣ, креskȣ челе maĭ fрȣmoase fopme de Cac-
tus кȣ колоареа лорȣ верde шi fрацеdъ, saȣ
акоперite кȣ гimпĭ de difepite колорĭ fрȣmoase,
кȣ бȣkete de flорĭ de fopme шi de колорĭ foap-
te варiaбiле шi admiрaбiле ла ведере. Întp'ȣне-
ле de aчeste вѫĭ adînчĭ, în mizлокȣлȣ плante-
лорȣ Eforбiaцее (лaптеле кȣкȣлȣĭ), ȣnde поpto-
калеле креskȣ de sine în пъdȣрĭ, ка ла noĭ гin-
da, ȣnde din smokinĭ sълбatiчĭ atîрпъ floареа
цigantikъ a ȣneĭ плante, Solandra, шi ȣnde de de-
sȣбtȣлȣ fрȣmoaselорȣ плante esȣ isвoape de апъ
калdъ, шi maĭ жosȣ înfлореskȣ кȣ flорiле лорȣ
аȣрite kîmпȣрĭ imense de кȣкȣрȣзȣ шi tpestia de
zaxapȣ se sȣe ла o înълцime de tȣfe mapĭ; ȣn-
de леџioane de папагалĭ шi de алte пасерĭ stpъ-
лȣчitoape шi maĭ кȣ seamъ de miчĭ калiбрĭ бpi-
лianцĭ, каре ка diamanцiĭ шi рȣбiniĭ пpeцioшĭ
ȣmплȣ аерȣ кȣ sборȣлȣ лорȣ, шi ȣnde прiвiгъ-
topiле skimбȣ aчestȣ neisaцiȣ feepikȣ întp'o salъ
mape de кончертȣ; аколо se apatъ шi fopmeле
челе maĭ fрȣmoase de Cactus, maĭ кȣ seamъ
sпеца admiрaбiлъ nȣmitъ Mamillaria Humboldtii
каре este ка o паръ mape акоперitъ de niшte
ȣnfлъtȣрĭ ка капелеле miчĭ шi албe ка zъпada,
шi în fieшi-каре se aflъ o floape poшie ка рȣ-
бinȣлȣ челȣ maĭ fрȣmosȣ. Dap лîнгъ Mamillaria
se aflъ шi sпеца de Cactus nȣmitъ Echinocac-
tus platyacanthus de o înълцime de 12 пiчoa-
pe шi de o гpoсime de 4 пiчoape în diametpȣ,
авîndȣ flорĭ stpълȣчitoape каре ръmînȣ totȣ a-
нȣлȣ înfлорite. Dap maĭ admiрaбiле de kîtȣ че-
ле nȣmite пînъ aчi, sȣntȣ sпеца de Cactus nȣ-
mitъ Cereus. Еле se înfъцiшeazъ ка арборĭ цi-
gantiчĭ, авîndȣ ȣнȣ tрȣnкiȣ шi o короанъ, se-
mъnîndȣ кȣ niшte канделабрĭ цigantiчĭ каре aȣ
sȣte de ръmȣрĭ ȣnde se пȣнȣ лȣmînъpĭ. Ȣнȣ Ce-
reus вѫzȣtȣ de denapte se înfъцiшeazъ ка ȣнȣ
колосȣ цigantikȣ întokmaĭ ка ȣнȣ ȣpiaшȣ mape
шi гpoсȣ stъ în mizлокȣлȣ ȣнȣĭ neisaцiȣ sълба-
tikȣ. Eatъ че ne panoaptъ nentpȣ dînseле воia-
жорȣлȣ Heller din Biena. Елȣ ziче: Ла платоȣлȣ
înaлtȣ din Pueble ла înълцime de 7000 пiчoape se
гъseшte ȣнȣ neisaцiȣ foapte pomantikȣ акоперitȣ
de Cereus. În timпȣлȣ плоiлорȣ, astъ царъ ка-
pe semъna пînъ акȣmȣ кȣ o deseptъ nisinoasъ,
s'a skimбatȣ întp'ȣнȣ kîmпȣ акоперitȣ кȣ o îm-
бръкъminte верde, фрацеdъ шi веселъ, toate
kîmпiiле sȣntȣ плine кȣ кȣкȣрȣzȣ (поpȣmбȣ), гpîȣ,
opzȣ шi бобȣ. Aчĭ воiaжорȣлȣ веde zopeлеле
челе maĭ fрȣmoase (Ipomea truncata), ȣнȣ feлȣ
de макȣ кȣ flорĭ fрȣmoase (Agremona Mexi-
cana), плante кȣ teчĭ (Cassia), kaptofĭ кȣ flорĭ
fрȣmoase. Апоĭ feлȣрimĭ de Jucca шi de Cac-
tus, întpe каре maĭ кȣ seamъ sпеџеле de O-
puntia (Cactus în fopma de o паръ tȣptitъ шi
кȣ гimпĭ, sпеца чеа maĭ обiчнȣitъ ла noĭ în ка-
seле oamenilор) Ecchinocactus, Mellocactus (în
fopma ȣнȣĭ пепене), Mammillaria шi Cereus.
Аколо kîmпȣрiле цъpanȣлȣĭ sȣntȣ îngpъdite к'ȣнȣ
feлȣ de Cereus каре ape fopma ȣнȣĭ stîлпȣ кȣ
шase колцȣрĭ (Cereus hexagonus). Лîнгъ flo-
рiле челе dȣлчĭ але aчestopȣ плante sȣntȣ totȣ
d'аȣna adȣnate гръmezĭ de Colibri шi алte па-
seрĭ fрȣmoase шi kîntъtoape. Аколо esistъ шi
sпеца цigantikъ de Cereus (C. giganteus), алȣ
кърȣia tрȣnкiȣ în fopma de stîлпȣ ажȣnџе ла o
înълцime de 70 пiчoape, a кърȣĭ чiркonfepinцъ
ape 4 пiчoape, floрiле aȣ mъpimea de 4, шi
fрȣкteле saле лȣнџime de 3 цолȣрĭ! Dap шi
ȣнеле sпеце цigantiче de o Opuntia se aflȣ a-
коло, авîndȣ o înълцime de 20—30 пiчoape,
ffindȣ fъкȣte de aptiкȣлaцiȣnĭ овале шi верzĭ
каре daȣ o mîнкаpe deлiчioasъ, шi пе каре
tръeшte шi insekta nȣmitъ Cochenilla din каре
se skotȣ o колоаре poшie foapte fрȣmoasъ шi
foapte stimatъ. Аша dap Natȣpa a împpeȣnatȣ
аколо кȣ magnifiченца плanteлорȣ Cactus în fe-
лȣрimĭ de fopme, шi ȣtiлitatea лорȣ продȣsъ npin
nȣmita insektъ. Întp'adeвъpȣ întokmaĭ ка fрȣmoa-
seле poze че aȣ гimпĭ, аша шi o mȣлцime de
Cactus, în kîtȣ каiĭ sълбatiчĭ карĭ în ȣskъчiȣniле
tepiбiле че domneskȣ аколо вpîndȣ sъ беа zea-
ma dȣлче че se aflъ în aчeste fрȣкte пpeцioase,
sȣntȣ siлiцĭ npin instinktȣ a skoate maĭ nainte
гimпiĭ din fрȣкteле aчestea ка sъ nȣ'шĭ ръneа-
skъ гȣpa, шi рарȣ se întîmплъ къ ȣнȣ воiaжорȣ
sъ кълъtopeaskъ аколо кълаpe fъръ sъ se ръ-
neaskъ пiчoapeле калȣлȣĭ sъȣ de къtъцimea чеа
neste mъsȣpъ de гimпĭ de Opuntia шi de Mello-
cactus каре акоперъ dрȣmȣрiле.

Dap tepminîndȣ, nȣ nȣtemȣ tpeчe кȣ веde-
pea doȣ împpeжȣpъpĭ кȣpioase каре s'aȣ аpъtatȣ
ла Cactus, adeкъ toate aчeste плante кърnoase
шi гpase креskȣ tokmaĭ пе пъmîntȣлȣ челȣ maĭ

ȣskatȣ, челȣ maĭ nisinosȣ шi челȣ maĭ съракȣ în плоĭ. Natȣpa admipaбiлъ, a шtiȣtȣ a skoate din aчestȣ пъmîntȣ ȣskatȣ o плantъ грасъ плінъ d'o zeamъ dȣлчe întp'o кътцime mape кape sepвъ воіажорілорȣ dpentȣ делектape прецioasъ în кîmпȣpiле ȣskate шi apse аколо de аршiца чea mape a soapeлȣĭ. Dap a doa împpeжȣpape кȣpioasъ че о гъsimȣ ла Cactus este къ кîndȣ tpȣпкiȣлȣ гросȣ din Cereus se вestежеште, atȣnчĭ capnea лȣĭ se împȣte întoкmaĭ ка кadaвpȣлȣ ȣnȣĭ animaлȣ moptȣ. Aчeastъ чipkonstanцъ misteрioasъ, a pъmasȣ пînъ акȣmȣ ȣnȣ misteрȣ пentpȣ Kimistĭ. Negpeшitȣ къ natȣpa ш'a peseрвatȣ mȣлte mistepe кape n'a вpȣtȣ a ле dівȣлга кеapȣ черчетърілорȣ noastpe челорȣ maĭ zeлoase шi лȣminate. Natȣpa pъmîne totȣ *maĭ* sȣперіoapъ de кîtȣ omȣлȣ!

Desпpe inflȣinца пъdȣpілорȣ asȣпра кліmeĭ локȣлȣĭ.

Aptiколȣлȣ II.

Naцiȣniле antiче кеapȣ aȣ кȣnoskȣtȣ inflȣinца віne-фъкътoape че aȣ плantеле asȣпра кліmeĭ, пpin ȣpmape шi asȣпра fepiчipeĭ oameniлорȣ. Întp'adeвъp нȣ ne пȣtemȣ oпpi d'a admipa instituцiȣniле шi цеpemoniile pелiцioase але лорȣ, кape, întp'ȣnȣ modȣ adînкȣ, конpindȣ aчeastъ idee. Aшa вedemȣ ла dînseле къ toatъ пъdȣpea a авȣtȣ zeitatea eĭ, toatъ dȣmбpава a авȣtȣ temплȣлȣ съȣ, opaкȣлȣлȣ съȣ, anoĭ шi o fiinцъ sпipitȣaлъ кape o пpoteжea în kontpa tonopȣлȣĭ oameniлорȣ. Fie-кape apбopȣ кеapȣ, a fostȣ pesпектatȣ ка o fiinцъ sакpъ. Astȣ-фелȣ вedemȣ к'ȣnȣ adînкȣ pesпектȣ пe вenepaбiлȣлȣ бътpînȣ *Cato* în Poma, кȣ че цеpemonie pелiцioasъ mape шi кȣ че pȣгъчiȣnĭ s'a adpesatȣ кътpe Кpeatopȣ, maĭ nainte d'a înчene съ tae ȣnȣ apбopȣ, ка кîndȣ s'apȣ fi apътatȣ pȣгîndȣse de eptape înainte d'a съвîpшi aчestȣ актȣ sакpiлeцiȣ, înкiнȣindȣ'шi къ кȣ tъepea apбopiлорȣ, omȣлȣ вatъmъ пъmîntȣлȣ!

Aшa шi este întp'adeвъpȣ. Desпoepea пъmîntȣлȣĭ de apбopĭ, îлȣ stpiкъ; adeкъ înpъȣtъцeште kondiцiȣniле климatiче але пъmîntȣлȣĭ.

Ка съ ne конвiнцеmȣ къ aшa este, тpeбȣe съ konstatъmȣ pелацiȣnea че esistъ întpe pегnȣлȣ вeцetaлȣ шi întpe pегnȣлȣ animaлȣ пe пъmîntȣ. Animaлеле pesпipȣ neînчetatȣ пpinчiпȣлȣ вieцеĭ (oкsiцenȣ) din aepȣ, dîndȣ'ĭ înanoĭ gazȣлȣ нȣmitȣ Aчidȣ Каpбonікȣ кape este nepesпipaбiлȣ, adeкъ ȣnȣ animaлȣ pesпipîndȣ aчestȣ gazȣ, moape de înекъчiȣne. Вeцетaлеле, din kontpa, înгitȣ saȣ pesпipъ пpin фpȣnzeле лорȣ aчidȣлȣ каpбonікȣ че se aфлъ în aepȣ, dîndȣ înanoĭ gazȣлȣ oкsiцenȣ; aчestȣ пpoчесȣ se ȣpmeazъ ла плante, maĭ кȣ seamъ zioa; пpin ȣpmape dакъ пe d'o napte aepȣлȣ съ stpiкъ în totȣ minȣtȣлȣ maĭ mȣлтȣ пpin milioane de animaле кape tpъeskȣ пe пъmîntȣ, пe de алтъ napte съ îmбȣnъtъцеазъ din minȣtȣ în minȣtȣ maĭ mȣлтȣ пpin кътцimea imenсъ de oкsiцenȣ кape esaлеzȣ (skotȣ) milioaneле de apбopĭ кape se aфлъ пe пъmîntȣ. Pesȣltatȣлȣ aчestopȣ лȣкpъpĭ kontpadiktoape a pегnȣлȣĭ animaлȣ ш'aчeлȣĭ вeцetaлȣ, este екiлiбpȣлȣ etepnȣ алȣ gazелорȣ кape konstitȣe aepȣлȣ atmosfepiкȣ. Nȣmaĭ пpintp'aчeastъ întoкmipe natȣpa a fostȣ în stape a manцine atîtea milioane de animaле вiĭ atîtea miĭ de anĭ пe пъmîntȣ, ка съ нȣ moapъ de înекъчiȣne din stpiкapea aepȣлȣĭ. Eatъ ȣnȣ eфектȣ admipaбiлȣ a admipaбiлiĭ apmoniĭ a Natȣpeĭ. Aшa dap dака omȣлȣ пpin neштiinцъ saȣ aвiditate se гръбеште a desпoia o цаpъ saȣ шi maĭ mȣлte, din пъdȣpiле че esistaȣ аколо, negpeшitȣ къ în aчeste цъpĭ s'a stpiкatȣ екiлiбpȣлȣ aepȣлȣĭ, s'a îmпȣцinatȣ întp'însȣлȣ пpinчiпȣлȣ вitaлȣ (oкsiцenȣ) шi s'a îmȣлцitȣ întp'însȣлȣ пpinчiпȣлȣ nepesпipaбiлȣ, omopîtopȣ (aчidȣ каpбonікȣ).

Mȣлte esпepienцe aȣ пpoвatȣ, че inflȣinцe mapĭ aȣ плanteлe asȣпра sъnъtъцiĭ шi natimiлорȣ omeneштĭ. Eatъ ȣneле dintp'înseле:

În opaшȣлȣ Ispachan (*капitala Пepsieĭ*), domnea maĭ nainte nimte natime eпidemiче шi пestiлenцiaле, пiште фpiгȣpĭ пepiкȣлoase; dap de

kîndȣ oamenії aȣ începȣtȣ a sъdi акоlo пe toate ȣліціле шi пріn гръdinї арворі Platanї, natimiле ачestea aȣ învetatȣ..

În toatъ antikȣtatea, Еџіntȣлȣ ера џеара чea maї ferічitъ шi sъnъtoasъ. Ла nічȣnȣ aȣtorȣ antikȣ nȣ se afлъ menџionаре de чiȣme (peste) opientaлe кape a aлesȣ пe Еџіntȣ dpeптȣ na-tpia sa, чi nȣmaї de kîndȣ кȣлtȣра antikъ s'a dȣsȣ din Еџіntȣ шi din aлte џърї opientaлe, шi de kîndȣ invaziȣniлe penetate de atîtea opdii вар-ваpe, în pesвeлeлe лорȣ aȣ fъкȣtȣ шi ȣnȣ pes-вeлȣ stȣnidȣ кȣ natȣpa, tъindȣ toџї арворії fep-tiлї че aȣ гъsitȣ în Еџіntȣ шi în opientȣ în џenepe, de atȣnчї чiȣma a începȣtȣ sъ se apate.

Рoma, пe kîndȣ ера капітала лȣmiї, авea кліma чea maї sъnъtoasъ, dap de kîndȣ s'a fъ-кȣtȣ чimitipiȣлȣ лȣmeї antiче, de kîndȣ варвapis-mȣлȣ шi обsкȣpantismȣлȣ aȣ skimвatȣ пъmîntȣлȣ чeлȣ maї feptiлȣ în пъmîntȣлȣ чeлȣ maї stepiлȣ, de atȣnчї Рoma a devenitȣ pezidenџa fpiгȣpiлорȣ peлe шi keapȣ moptaлe, шi aepȣлȣ пȣpȣ шi vi-vifiкъtорȣ aлȣ ачestȣї пъmîntȣ кlasikȣ, s'a skim-ватȣ întp'o „area cattiva“ кape ameрінџъ пe opї че stpeinȣ кape doapme вapa împpeжȣpȣлȣ Рomeї, a fi atакatȣ dopmindȣ de niшte fpiгȣpї moptaлe.

În Рomarna (o пpovinџіe din џъpіле папа-ле) domnea asemenea пe fie-кape anȣ fpiгȣpiле enidemiче; anoї de kîndȣ гȣvepnȣлȣ de aкoлo a opdonatȣ de s'a sъditȣ пъdȣpї întp'ачeste лoкȣpї, enidemiiле fpiгȣpiлорȣ aȣ nepdȣtȣ mȣлtȣ din în-tindepea шi pъȣtatea лорȣ. Ачeastъ чipкonstan-џъ ape o вaлoape mape шi пentpȣ noї aiчї.

Întp'adevъpȣ, шi ла noї în Рomania, inflȣ-inџa пъdȣpiлорȣ este foapte învedepatъ. Че ma-pe dinfepinџъ este întpe naptea mepdionaлъ шi întpe чea-л-aлtъ napte sentemtpionaлъ a Џърії Рomaneшtї! saȣ dȣпe кȣmȣ zіче џъpanȣлȣ întpe mȣnte шi kîmnȣ (вapaganȣ). Че fpȣmoase vapie-tъџї, че veџetaџiȣne вогатъ, че skimвъpї nлъ-кȣte de deaлȣpї шi de въї, ne înfъџішeazъ di-stpікteле noastpe пȣse snpe miazъ-noante, пe kîndȣ în distpікteле de ла miazъ-zi, sitȣate în vaлea че o înкопжоаpъ pîȣлȣ Dȣnъpiї, че mo-notonie! Џeapa este ȣnȣ kîmnȣ nemъpџinitȣ! пap-к'apȣ fi o masъ џigantikъ, fъpъ арворї, fъpъ ȣm-вpe! Ȣnȣ oчeanȣ de eapвъ se înfъџішeazъ oкi-лорȣ voiажорȣлȣї. Se vedemȣ акȣmȣ konstitȣ-џiȣniле кlimatiче кape se panoaptъ ла ачeste difepinџe! În distpікteле de mȣnte papȣ se în-tîmnлъ гpindina, чepeaлeле dȣпe kîmnȣ se stpікȣ (se mъneskȣ) foapte papȣ, пe kîndȣ în distpік-teле de kîmnȣ, toate ачeste evenimente nenлъ-кȣte se întîmnлъ foapte desȣ, anoї шi viteле че vinȣ de ла mȣnte ла kîmnȣ, se вoлnъveskȣ, (maї кȣ seamъ d'o воaлъ nȣmitъ ла џъpanȣ Кipчeanȣ saȣ Кipчeaгȣ). Afapъ de ачeasta, keapȣ sъnъ-tatea nȣвлікъ a oamenілорȣ apatъ ла noї o în-semnatъ difepinџъ în ачeste difepite кlime; a-deкъ în distpікteле desnpe miazъ-zi (de kîmnȣ) totȣ d'aȣna npimъvapa шi toamna domneskȣ eni-demii întinse de fpiгȣpї. Ачeastъ кaлamitate nȣ-влікъ e nȣџinȣ кȣnoskȣtъ saȣ maї nічї de кȣmȣ în distpікteле de miazъ-noapte (de mȣnte).

În steneле desepte din nлatoȣлȣ чentpaлȣ aлȣ Asieї ȣnde шedȣ opdii вapвape Taptapiче шi Черкeze кape tpъeskȣ o viaџъ nomadъ, ла кape кȣлtȣpa арворілорȣ nȣ e кȣnoskȣtъ, tokmaї în a-чeste stene desepte s'a desvoлtatȣ воaла чea maї tepiвiлъ ла viteле кopnȣte, adeкъ чiȣma vite-лорȣ кape d'aкoлo s'a pisinitȣ кътpe anȣsȣ, a a-жȣnsȣ шi ла noї ȣnde a omopîtȣ sȣte de miї de vite, însъ, лȣкpȣ pemapкaвiлȣ, în distpікteле de kîmnȣ, кape aȣ nînъ ла ȣnȣ гpadȣ kondiџiȣnї meteopoлoџiче anaлoaџe кȣ steneле Asieї fъpъ ȣmвpe шi fъpъ пъdȣpї, tokmaї aкoлo, zікȣ, a-чeastъ natimъ enizootікъ s'a desvoлtatȣ întp'ȣnȣ гpadȣ mȣлtȣ maї mape шi fȣpiosȣ de kîtȣ în di-stpікteле de mȣnte.

Pesȣлtatȣлȣ ачesteї esnoziџiȣnї este къ кȣ чea maї mape чіpкomsneкџiȣne tpeвȣe sъ ȣp-mъmȣ tъepea пъdȣpiлорȣ, къчї aлmintepeлea o sъ ameрінџъmȣ џenepaџiȣneлe viitoape кȣ ȣpmъ-toapeлe кaлamitъџї, adeкъ:

Лipsa de комвȣstiвiле.
Лipsa de anъ.
Ȣpagane, petpe шi înekъчiȣnї.
Ȣsкъчiȣnea шi nefeptiлitatea пъmîntȣлȣї.
Înpъȣtъџipea кlimeї în џenepe, шi
Eшipea воaлeлорȣ enidemiче (пentpȣ oa-menї) шi enizootiче (пentpȣ animaлeле dome-stiче). Eatъ o sepie de кaлamitъџї кape noate sъ ne npodȣкъ tъepea пъdȣpiлорȣ noastpe în npi-пъ шi fъpъ sistemȣ.

Tinorpafia Naџionaлъ a лȣї Ioisfȣ Pomanovȣ шi Komn.